

SINKÓ ISTVÁN

Arcok, kezek, virágok, lelkek

SINKÓ ISTVÁN (1951) Budapest

Nagy formátumú művész tárlatát láthatta a közönség nemrégiben a Műcsarnok alagsorában, a Boxban. A kiállítás három terme egy-egy különálló egység, mégis egyetlen installációvá állt össze a néző számára. Ugyanis Ujvárossy László „tér-triptychonja” a lélek utazásának három fázisát is kínálta egyben.

Az egymásba nyíló helyiségek – amelyek a kortárs művészet és az ősi világ találkozásának beavatási színhelyeit is jelentik egyben – tele vannak szimbólumokkal, utalásokkal, megfajtásra váró jelképekkel és jelekkel. A kiállítás első darabja 1983-ból való, a legfrissebb idei, azaz negyven év képi metszetét, úti élményeit élheti át az arra vállalkozó s eléggé nyitott lélekkel érkező néző. Miközben a három terem Ujvárossy fontos témái számára jól elkülöníthető, mégis – mint az az emberi psziché természetéből fakad – visszautalások, emlékek formájában fel-feltűnnek egymás tereiben a korábban már látott motívumok, szereplők, tárgyak. Ujvárossy a saját motívumait ismétli, helyezi új kontextusba, s ezek az ismétlődő, mégis más és más formájú, anyagú motívumok más és más értelmezési tartományokat jelölnek ki az egyes termekben.

Az első terem a fiatalság, a szerelem és a kezek terme. A népművészet újjáéled Ujvárossy kezei nyomán: a nézőt egy sámánista előképekből és a népi hagyományokból elővarázsolt installáció fogadja, egy négyrétegű asztal, amelyre felkúsznak a termékenység szirmai, gyümölcsei. Mintha egy festett erdélyi bútor elevenedne meg a szemünk láttára. A különös, mágikus bútortárgyat régebbi, a nemiséget, szerelmet idéző linómetszeteinek újjáélesztőjeként kihímzett párnákon látható motívumok övezik. A nyolcvanas években szerelmi jelképekként vésett-faragott linómetszetek erős vonalai most a hímzés által lágyabb és még ősbibb hatást keltenek. S megjelennek a kiállítás címében is felbukkanó kezek. Napkezek, a keresztény ikonográfiában a felhők mögül kibukkanó Istenkéz, a zsidó sírköveken és a kabbalisztikában megjelenő, rontást hárító kezek, vagy a siketeknél a jelbeszéd kezei.

A kezek megjelenésének Ujvárossy művészetében érdekes előtörténete van. A művész, tanári pályája kezdetén, a nyolcvanas években egy nagyváradi, szellemi fogyatékosokkal foglalkozó iskolában tanított, s adott ki kézirajz-feladatokat (minden tanulónak le kellett rajzolnia a saját kezét). A felnagyított és motívumokkal gazdagított kezekben tehát valójában gyermekek, fiatalok kezeit is láthatjuk. Rajzaik kísértetiesen hasonlítanak az ősi ábrázolásokra. Lám, az art brut összeér a hagyománnyal. E felnagyított kezek s a gyerekekről készített portréfotók átalakításai új értelmezést is adnak ennek a szerelem, a termékenység és a növekedés világát idéző teremnek.

A második terem a fák, növények terme. A természet, a világ ökológiai pusztulásának képeit, sokrétű, fotós, grafikus feldolgozását láthatjuk itt. Beuys filckabátja, az elszáradt ágak, mint hatalmasra nagyított fényképek sorakoznak, a grafikai is elképesztően izgalmas, ám a növényi – fa – betegséget sejtető rajzolatok már a termékenység utáni, a megőrzést vágyó művészi felfohászkodás, invokáció hangjait, látványát adják a nézőnek. Műfajában ez nem más, mint konceptualizmus, gesztus. Mindaz, ami a ma művészetét figyelemfelkeltővé és megrázóan aktuálissá avatja.

S a harmadik terem: az enyészet, a pusztulás, az elmúlás, a lélek elvezetésének terme. A pszükhopomposz (jelesül a Hermész szerepébe bújó alkotó) lóháton vezet minket a háborúk, az emberi pusztítás világán keresztül, talán a görögség alvilágába, a lelkek gyülekezőhelyére. Disztópia? Közel sem. Pusztán figyelmeztetés. Ezt szolgálják az itt is felbukkanó kezek. Feltűnik egy anyagra nyomtatott grafikán egy fiatal gyermek, aki lélekvezető lován fújja fuvoláját, furulyáját. Van remény, van jövő.

Ha visszafelé haladunk Ujvárossy László kiállítási termein, ezt a jövőt újra megélhetjük az első terem emelkedett, transzcendens munkái között. Tehát a három terem egyetlen műegyüttes hármasszata. Ha kiterítenénk, akár egy triptychonként is megjelenhetne a szemünk előtt. Egy három-

szárnyú oltár, amelybe tetszőlegesen helyezhetjük el a középső mezőt. Lenne, aki a két szárnyat az első és utolsó teremhez rendelné, mások – én is ezek közé tartozom – a középső részt, azaz a megváltást, a jövőbe mutatást az első terem munkáiban látja megtestesülni. Ám kétségtelen, bármelyik termet választjuk, szét nem szedhető, koherens kortárs egész az, amit e kiállítóterben Ujvárossy László nekünk, nézőknek bemutat. Zenei hasonlattal élve: egy hegedűn vagy tárogatón előadott népballada és Steve Reich repetitív muzsikája olvad össze a térben. Vagyis a friss, eleven, gesztus-szerű képi világ mellé rendeli a mívés, ki- és megdolgozott textilapplikációkat, a gigantikus és erős festészeti-grafikai jelként működő kezek és egyéb asszablázsok mellé pedig a szociofotószerű portréfotókat.

„Az élet álom” – írta Calderón, s az élet utazás is, benne számtalan céllal és úti élménnyel. Álom-utazás a valóság és a szakralitás mezsgyéjén: ezt kínálta nekünk Ujvárossy László *Napkezek* című „tér-idő triptichonja” a Múcsarnok „barlangjában” 2023. április 21. és június 4. között.

UJVÁROSSY LÁSZLÓ

Visszapillantó tükörben

UJVÁROSSY LÁSZLÓ (1955) Nagyvárad

Racionális alkat lévén egy hosszabb munkaciklust megelőzően kényszerűt érzek arra, hogy az alkotási folyamat menetét verbálisan indokoljam főleg azért, hogy tisztazzam magamban, mit, miért akarok kivitelezni. A szavak segítségével egyfajta biztonsági keretet, „krétakört” húzzak magam köré, melyben a külvilágtól elszakadva teret adhassak a megérzések játékaiknak. Ez a színesen megélt időfolyam Fülep Lajos szerint „másként mondhatatlan”, vagyis az erről szóló beszéd nem más, mint víz alatt az ének. Ilyeténképpen csak a megélt, megismert dolgokról, a bejárt útról vannak kibeszélhető gondolataim, amit a nézők számára a kiállítóterben nyomtatott formában feltüntetek, és a vizuális közlés befogadásánál támpontul szolgálhat. Az írásos indoklás nem esik nehezemre, mert a „művészi emlékezés” – mint a művészet sajátos gondolkodásának egyik lehetséges forrása (Fülep Lajos) – sokáig elméleti kutatásom tárgya volt, és fiatalságom nyolcvanas éveinek képzőművészeti törekvéseiből táplálkozott. Ekkor eklektikus eszközökkel szerettem volna megújítani életérzésemet, és munkáimban nemcsak a szubkultúra elemeit ötvöztem művészettörténeti idézetekkel, hanem azt hittem, hogy a „transzavantgárde” irányzat hatása alatt valami újfajta érzékenységű műveket fogok létrehozni. Ma már tudom, hogy a kulturális emlékezet impulzusai ugyan segítenek a tájékozódásban, lehet, hogy megerősítést, bátorítást is kapok a folytatáshoz, ellenben a hitelesség forrása nem kintről jön, hanem az alkotó belső világából, emlékezetraktárából, a véletlennek hitt gazdag tapasztalatok láncszerű fűzérének emlékezetéből. Így jutottam el az emlékekből nyert alkotási folyamatokhoz, az emlékezés és az emlékezet fiziológiai és pszichológiai jelenségeihez, másrészt a művészi emlékezéshez. Identitáskeresés közben a társadalmi giccskörnyezet hatására, elég hamar, giccsátmentő tevékenységet fejtettem ki, amikor a piacon vásárolt giccsfestményeket, talált szuvenír-tárgyakat vagy retusált családfényképeket recikláltam (újrahasznosítottam).

A jelenséget a vizuális művészetek gyógyító funkciójának (vizuális terápiájának) szemszögéből kutattam, ugyanis meggyőződésem volt már akkor, hogy a művészet funkcióváltozásaiban a terápia szerepének nagyobb jelentőséget kell biztosítani. A nyolcvanas években elsősorban a diktatúra átveszélése miatt volt számomra fontos a művészetterápia használata, a mostani ínséges időnkben más miatt vált egyre sürgetőbbé a lelki egyensúly támogatása. A több ok közül az egyik, amiért a Múcsarnokba tervezett idei *Napkezek* című tárlatra a negyven évvel ezelőtti munkasorozatot hoztam. Más okból azért, mert a hajdani terveket mostanában a nyugalmazott időszakom alatt tudtam befejezni. Ezek története 1980-ban, a kolozsvári Ion Andreescu Főiskola elvégzése után kezdődött, amikor grafikus diplomával a nagyváradi kisegítő iskolába helyeztek, ott nyolc évig szellemi fogya-